

EURIPIDES :

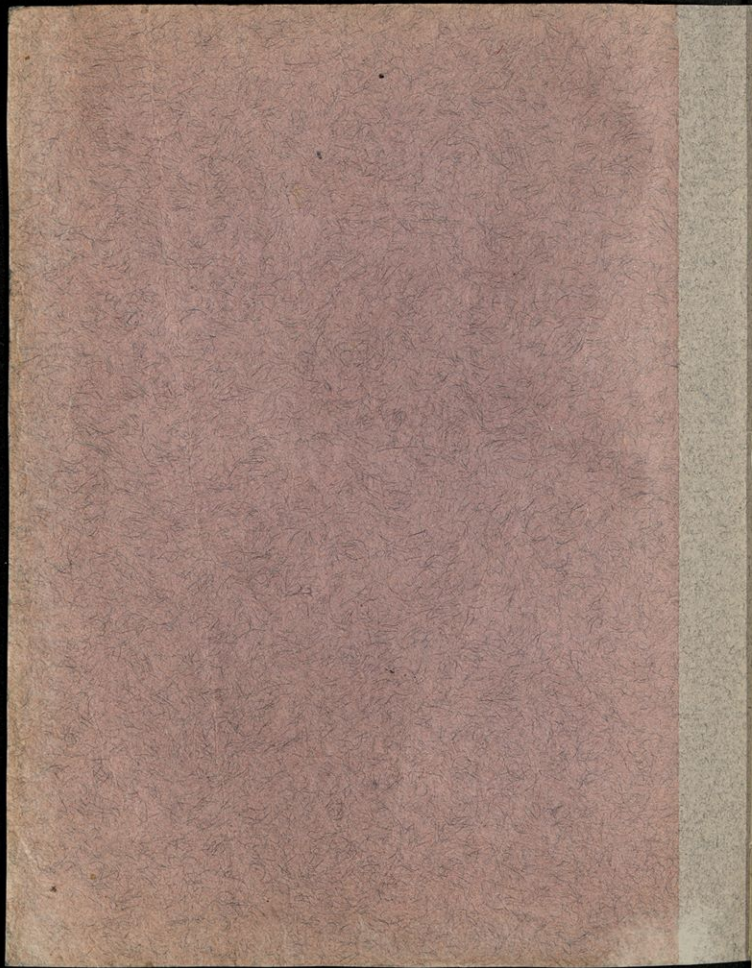
MEDEJA

TRAGEDIJA V PETIH DEJANJIH

PREVEL

DR. FR. BRADAČ

EURIPIDES

MEDEJA

TRAGEDIJA V PETIH DEJANJIH

PREVEL

DR. FR. BRADAČ

*Uklonjeno
7. XI. 26.*

LJUBLJANA, 1924

Izdala in založila Ig. Kleinmayr & Fed. Bamberg,
družba z o. z., Ljubljana

Tisk tiskarne Merkur v Ljubljani

Uvod.

Medejo, ki spada med prva dela velikega grškega tragika Euripida (l. 481.—406 pred Kr.), katerega heroji niso več nadljudje, temveč pristni bedni zemljani z vsemi človeškimi strastmi in vrlinami, z vsemi tragičnimi konflikti, ki pretresajo v življenju človeško srce,¹ so igrali v aprilu leta 431. pred Kristusom ob velikem Dionysovem v Athenah. Bila je prva drama trilogije: Medeja, Philoktetes, Diktys, a ni z ostalima dramama v nobeni snovni zvezi. Snov je črpal Euripides iz vobče znane pripovedke o Argonavtih, a jo je po svoje preobrazil.

Predfabula naše tragedije je nakratko tale:

Pelias, gospodar Jolka, je ukazal svojemu nečaku Jasonu, da bi se ga iznebil, naj gre v kolchiško deželo po zlato runo ovna, ki je bil nekoč nesel Phrixa in Hello, otroka Nephelina, iz Jolka čez morje. Jason si izteše čudovito ladjo »Argo« ter odpluje z odličnimi grškimi junaki. Po mnogih pustolovščinah dospo Argonavti skozi vrata Bospora, kjer so divje skale, Symplegade, skoro vsako ladjo zdrobile, v Črno morje. Na obali so bivali Kolhijci s kraljem Ajetom, ki je bil sin Helija. Ajetes je čuval zlato runo in je naložil Jasonu

¹ Več o Euripidu pisati se mi zdi nepotrebno, ko imamo izvrstno karakteristiko Euripida v predgovoru Sovretovega prevoda: Euripides, Bratski spor, Ljubljana 1923.

vrsto nevarnih del. Orati mora z ogenj puhajočimi biki in sejati zmajeve zobe, iz katerih vzrastejo oboroženi velikani. Jason bi tega ne bil mogel izvršiti, da mu ni pomagala Ajetova hčerka Medeja, ki se je vanj zaljubila. Medeja je znala čarati ter je storila Jasona neranljivega in neobčutljivega napram ognju strašnih bikov. Svetovala mu je tudi, naj vrže med železne može kamen, zaradi katerega se le-ti med seboj spopadejo. S čarom omami nato vedno bdečega zmaja, ki čuva zlato runo, in Jason ali Medeja usmrti nato nevarno pošast. Jason ukrade runo ter hoče z Medejo zbežati, toda Ajetes ga zasleduje. Pri tem usmrti Medeja svojega brata Apsyrta. Po dolgih blodnjah dospje Jason z Medejo, ki mu je med tem porodila dva sina, v Jolkos. Pelias nadaljuje svoje zasledovanje; Jason se maščuje nad njim s pomočjo Medeje. Medeja obljubi Pelijevim hčerkam, Pelijadam, da bo očeta pomladila s svojo čarovno umetnostjo, ter jih tako zapelje, da starega očeta razsekajo in skuhajo. Po tem zločinu mora Jason bežati in pride s svojo rod bino v Korinthos, kjer dobi pribežališče na kraljevem dvoru. To, kar se godi odslej: da zapusti Jason svojo ženo ter se poroči s hčerko kralja Kreonta, da se Medeja strašno maščuje s tem, da umori Kreonta, kraljičino in slednjič lastna otroka, si je Euripides večinoma sam izmislil.

Medeja, ki umori svoja otroka, da se maščuje nad svojim soprogom, je šele Euripidova tvorba. Po stari pripovedki ne umori svojih otrok Medeja, ampak Korinčani. Medeja je imela sedem sinov in sedem hčer. Korinčani niso hoteli, da bi jim vladala barbarka, pa so ji stregli po življenju in so umorili njene otroke ob

Herinem oltarju. Zaradi tega zločina je nastala kuga in proročišče je zahtevalo spravo za preliho kri. Zato so Korinčani vsako leto obhajali spravno svečanost, ob kateri so žrtvovali Heri sedem dečkov in sedem deklic. Šele Euripides je napravil iz Medeje detomorilko.

Prolog, ki so ga že starodavniki občudovali, zbudi pri gledalcih sluhnjo, kaj se bo zgodilo. Dojilja nam pove, da je Medejo zapustil njen soprog Jason in se oženil s Kreontovo hčerko. Popis Medejine bolesti priča o njeni strastni naravi, ki se kaže i v ljubezni i v sovražstvu. Celó njenim zvestim vzbujá njena bolest več strahu nego sočutja. S tem je za grško čuvstvovanje karakterizirana kot barbarka.

Razgovor dojilje s pedagogom, poln skrbi in strahu, vzbujá neprijetno občutje, da bi mogla Medeja res umoriti svoja otroka. Sosedé, ki so prihitelé, se posvetujejo z dojiljo ter sklenejo, da bodo poskušale s prijaznim prigovarjanjem Medejo pomiriti. Nastopi Medeja, odločna je, naš strah pred njo je vedno večji. Medeja ni navadna žena, ki izgubi v strasti glavo. Medeja zna tudi hladno računati. Ve, da si mora pridobiti simpatije zbora. To se ji posreči s tem, da slika svojo nesrečo le kot poslednjo konsekvenco usode žená sploh: žena je vedno odvisna. Njene žalostne besede ganejo tudi gledalca, čeprav ve, da dela Medeja vse le zato, da si pridobi zbor. Ta čudna zmes preračunljivosti in genljive resničnosti njenega izražanja spada k Medejini individualnosti. Kdor je ustvaril tako ženo, ta je poznal človeško srce in ni mu bilo treba slikati ljudi, kakršni naj bi bili. Zbor je kakor očaran: sočustvuje z Medejo skozi celo tragedijo in prav tako gledalci.

Pride Kreon, da ji sporoči, da mora iz Korintha. Njegov nastop je robat in prenagljen, vsaka beseda priča, da je navajen le zapovedovati. Toda njegova energija je pri kraju, če naleti na odpor. Na vprašanje Medeje, zakaj jo izganja, odgovarja odkrito in gostobesedno. Medeja se dela ponižno, a Kreon ne verjame njenim besedam. Toda v sledeči stihomitiji opazamo, kako hiti nehoče v Medejino mrežo. Kreon je sicer dober oče, ki skrbi za blaginjo domovine, vendar ne mara nepotrebne nasilja. Hladen mož je, ki se ogreje samo tam, kjer gre za njegovo rodbino. Te Kreontove lastnosti skuša Medeja obrniti v svojo korist, a vendar Kreon ne prekliče svojega odloka. Medeja je tudi preveč pretkana, kot da bi se za to še dalje zavzemala. Sočutje je pri njem vzbudila, njegovega strahu še ni odstranila, a vendar zmanjšala: Kreon vidi v njej prej nesrečno nego nevarno ženo. Ko ga torej prosi za odlog enega dne, mu je to ugodna prilika, da pokaže, da je trdosrčen le, če je to neobhodno potrebno.

Zbor še ne uvidi pomena tega kratkega odloga, Medeja pa, ki je tako dolgo zahtevala svoj ponos, odloži masko, saj si je zbor že pridobila. Čim bolj se je ponižala pred Kreontom, tem bolj divja v sovraštvu do njega. Čim krajši je čas, tem odločneje ravna. Odkrito pove zboru, da hoče ta dan izrabiti v to, da pogubi Kreonta, kraljičino in Jasona. Njen triumf bi bil popoln le, če bi mogla spraviti svoje lastno življenje na varno. Upanja ni mnogo, a more se tako zgoditi; če ne, hoče žrtvovati samo sebe, le da se maščuje.

Pričakovali bi, da bo zbor obsojal zločin, ki ga snuje Medeja. A niti besedice o tem ne čujemo; resolutna

žena se mu zdi, da je kakor nalašč poklicana v to, da uveljavi pravične ženske zahteve napram možem, ki hočejo, da so jim žene zveste, sami pa so kar najbolj nezvesti.

Nastopi Jason sam. Pesnik nam ga slika kot plitvega človeka, ki je na zunaj prijazen in dostojen. Sama zunanost ga je, zato vidi povsod le zunanost, globine strastne ženske narave ne more pojmiti. Lepih besedi ima v izobilici. Z njimi in s ponudbo podpore za Medejino odpočevanje misli, da bo poravnal težki konflikt. Ko mu Medeja strastno predočuje njegovo nezvestobo in nevhvaležnost, ji brezsrčnež dokazuje s sofistično jezičnostjo, da ji sploh ni dolžan hvaležnosti in da je njegova poroka s Kreontovo hčerko le v korist Medeje in njenih otrok. Toda v resnici se je znova oženil, da pride sam in njegovi potomci do visoke oblasti. Res je morda prvotno hotel skrbeti tudi za otroke, toda to je drzna laž, da je ozir na Medejo in otroke glavni motiv za njegovo nezvestobo. Medeja dobro zavrača njegove izgovore, a Jason je tako verziran, da ga z besedo ne more več ugnati. Jason pretrga tozadevni pogovor z Medejo ter ji nad vse ljubeznivo zopet ponudi podporo. Medeja to ogorčeno odkloni in Jason odide.

Medejina strast je prikipela do viška, Jason je priznal svojo krivdo. Iz tega se razvije načrt osvete. Athenski kralj Aigevs pride slučajno v Korinthos in Medeja mu vse razloži. Kaj namerava, mu ne pove, izprosi si le, da ji da pribežališče v Athenah. Medejino življenje je torej na varnem. Sicer ji ni mnogo na tem življenju, pomen pa ima zanjo vendarle, ako ji to življenje omogoči osvečo in triumf. Ta prizor je pomenljiv

še iz drugega vzroka — saj bi za Medejiino varnost lahko poskrbel njen praded Helios, ki ji pošlje na koncu tragedije zmajev voz, da ubeži —: med pogovorom z možem, ki nima otrok, vzklijejo v Medejiini duši misli na detomor. Jasona hoče poklicati in se z njim navidezno sprijazniti, da bi mogla otroka izročiti Jasonovi nevesti darila, ki so namazana s peklenškimi soki in umore vsakogar, ki se jih dotakne. Potem bo umorila otroka in vzela Jasonu še to poslednjo tolažbo. Zbor ji odsvetuje. Sledeči prizor z Jasonom je posebno mojstrsko delo Euripidove umetnosti. S hlinjenim kesanjem zna vzbuditi v Jasonu dremajočo očetovsko ljubezen in Jason dovoli, da neseta otroka njegovi nevesti darila. Jason sam ju pelje tja. — Otroka se vrmeta, pomiloščena sta, ne pojmeta v pregnanstvo. Čim bolj se bliža trenutek detomora, tem bolj čuti Medeja strahoto svoje namere. Umor otrok bo učinkoval le, ako bo uničena Jasonova nevesta. Medeja, ki bi umorila otroka le zato, da ne padeta sovražnikom v roke, bi ne bila euripidejska. Pesnik je hotel naslikati demonsko silo osvete, ki pre-maga vse ovire.

Medeja čaka nestrpno poročil iz kraljeve palače. Tu prisopiha Jasonov služabnik, ki slika strašno smrt kraljičine in Kreonta. Medeja vriska od veselja. Boj v njeni duši je končan. Zbor pravi, da je Jasonov zločin kriv pogube nedolžnih oseb, a Medeja se za to več ne zmeni. Njeno demonsko veselje je že prešlo v resno premišljevanje. Medeja odide v svoje stanovanje. Zbor izraža svojo bojazen. Čuje se krik Medejinih otrok. Detomor je končan. Jason vstopi, ne ve še o detomoru, hoče otroka spraviti na varno pred kraljevimi sorodniki.

Poročilo o umoru otrok ga zadene kakor strela z jasnega. Baš hoče Jason vlomiti vrata, da bi zahteval Medejino življenje za življenje otrok, ko se pojavi Medeja s trupli otrok v zraku v Helijevev vozu, v katerega so vpreženi krilati zmaji. Tu si stojita zadnjič nasproti: strti mož, ki v onemogli jezi preklinja Medejo, in Medeja, dostojansveno mirna. Jason je popolnoma poražen.

Medeja, ki je umorila lastna otroka, ki ju je spočela od Jasona, da se maščuje nad nezvestim soprogom, je središče tragedije. Euripides utemeljuje strašno dejanje: umorila je otroka, da ne ostaneta Jasonu, da zadene v srce njega, ki je brezvestno izdal svojo dobrotnico. »Damit war das Problem gestellt,« pravi Wilamowitz (Griech. Tragödien, X. Medea, str. 20.) — »den Kindermord durch eine liebende Mutter glaubhaft zu machen; alles andere ist nur Ausführung. Aber indem man es so betrachtet, sieht man die heroischen Personen schwinden: der Mann, der die unebenbürtige Mutter seiner Kinder loswerden will, und die Mutter, die diese Kinder ihrer Liebe dem Verräter nicht lassen kann und lieber dem Tode hingibt, sind Figuren, die jeder Gegenwart angehören, je komplizierter die Kultur ist, um so gewöhnlicher.«

Medeja je tragedija nesrečne matere, užaljene soproge. Euripides nam ni hotel pokazati demonske žene, katere zločini nam vzbujajo mrzlo grozo, a nikoli toplega sočutja, ampak nesrečno ženo, ki jo je zadela človeška usoda. Le v končnem prizoru reši Medejo nadnaravna sila; Euripides, ki je bil doslej tako zelo krenil od pripovedke, se je moral na koncu vrniti k njej: po pripovedki pa Medeja ne sme poginiti. Pa tudi tu

je uporabil Euripides Medejin beg na zmajevem vozu za to, da nam plastično pokaže popolni triumf Medeje nad Jasonom.

Ni bila ljubosumnost, ki je gnala Medejo k strašnemu činu, ampak užaljena ženska čast. Euripides je prvi, ki se je poglobil v žensko dušo in uvedel v tragedijo probleme in konflikte ženskega duševnega življenja. Vse, kar Medeja dela in govori, odkar je nastopila, zasleduje le en smoter: maščevanje. Ni si še na jasnem, kako naj izvrši svoj načrt. Kar se pojavi nepričakovana ovira: Kreontov odlok, ki izganja Medejo in njena otroka. Medeja Kreonta prekani in pridobi na času. Vedno jasneje vidi Medeja svoj načrt: umoriti mora z zvijačo in strupom Jasona, njegovo ženo in Kreonta. Jason se ji približa in njegovo vedenje jo le še bolj raztogoti. Končno pride nepričakovano še Aigevs, ki ji obljubi pribežališče v Athenah, tako da Medeja upa v popolen triumf nad svojimi sovražniki. In sedaj se hipoma odloči, kaj bo storila: svojo tekmičo umori, za Jasona pa bi bila smrt premajhna kazen; njega mora zadeti v srce, vzeti mu mora zadnjo oporo in usmrtiti otroka. Vse pomisleke ji v duši zamori strast osvete. Pokliče Jasona, se dela, kot da se hoče spraviti z njim ter ga pripravi do tega, da vede sam svoja otroka z usodnimi darili k svoji nevesti. Otroka se vrnete; pogled na nju vneme v materinem srcu strašen duševen boj, toda strast premaga končno materinsko ljubezen. Otroka padeta pod materino roko in Jason se zgrudi pred Medejo. Svoje delo je končala. — Užaljena pravica je triumfirala, strto pa je tudi srce nesrečne žene.

Scenične pripombe. Dejanje se vrši v Korintu pred Medejinim stanovanjem. Kraljevi dvorec si mislimo na desni, ne daleč, a vendar ga ne vidimo. Na strehi hiše, v kateri stanuje Medeja, se pojavi na koncu zmajev voz. — Zbor tvorijo žene iz okolice. — Čas dejanja je kmalu po Jasonovi poroki s Kreontovo hčerko. — Medejo označuje obleka z dolgimi rokavi in phrygijska čepica kot barbarko. — Medejiina otroka sta na prizorišču nemi osebi.

Pri prevodu sem se ravnal v hvaležnem spominu na svojega duhovitega učitelja profesorja H. v. Arnima po njegovem izdanju Medeje (H. v. Arnim, Medea. Berlin 1886.). Dobro mi je rabil tudi prevod U. v. Wilamowitza (Griech. Tragödien, X. Euripides' Medea. Berlin 1906.). V uvodu sem uporabil razen Arnima in Wilamowitza tudi H. Fischla (H. Fischl, Medea. Wien 1913.). Za marsikak dober nasvet se zahvaljujem našemu pesniku prvaku Otonu Župančiču, ki mi je pregledal rokopis.

Pri lastnih imenih sem se ravnal po Tominšku in Sovretu in po tem, kar sem napisal v Ljubljanskem Zvonu 1923, 1. št., 53. nasl., v oceni Sovretovega prevoda Sophoklejevega Kralja Oidipa; treh samoglasnikov zaporedoma pa nisem pustil ter sem pisal Medeja, Ajetes itd. (Pri Medeji sem opustil grški naglas Médeia ter naglašal Medéja.) Po Župančičevem prigovoru čitam Jason in Jolkos dvozložno.

Pri prevajanju sem se trudil za razumljivost in govornost jezika. Kjer sem Euripidovo misel podal z več besedami, sem se ravnal po zgledu Wilamowitza, ki mi je v razumevanju in prevajanju antičnih umotvorov neprekosljiv mojster.

V Ljubljani, 25. avgusta 1924.

Fran Bradač.

Medeja

Jojila

Odgojitelj

Kreon

Farm

Argej

Sel

Knji, drugi, kateh.

PRVO DEJANJE.

(V Korinthu pred Medejinim stanovanjem. Kraljevi dvorec si mislimo na desni, ne daleč, a vendar ga ne vidimo.)

PRVI PRIZOR.

(Dojilja pride iz Medejinega stanovanja.)

Dojilja. Ve črne skale bosporske, zakaj se niste stisnile, polí zaprle,¹ da ne bi bila mogla ladja Argonavtom odpluti dalje v zemljo Kolchiško! Da v gozdih Pelija² ni padla smreka, ki dala vesla je možem junaškim, da šli po zlato runo so čez morje! Nikoli bi ne bila v Jolkos³ grad prišla Medeja, moja vladarica, v ljubezni slepi vdana Jasonu. Nikoli bi ne bila zapeljala v očetomor Pelijevih hčerá;⁴ iskala ne bi tukajle v Korinthu zavetja sebi, deci in možú. Res da so ji naklonjeni meščani, ki pribežala v njih je deželó, in sama rada z Jasonom trpi, saj pač za ženo je največja sreča,

če z možem složno in zvestó živi.
A zdaj je vse sovražno, ruši se
najdražje, ker izdal je lastno deco,
izdal sedaj gospo je mojo Jason
in s hčerko se oženil kraljevo —
zet Kreonta, vladarja te zemljé.
Zavržena Medeja jadno kliče
bogove varuhe priseg za pričo,
kako povrača Jason ji sedaj.
Ne jé, ne pije, v bôli hira vsa,
topi se v solzah cele dni, odkar je
izvedela, da jo je mož užalil.
Oči ne dvigne kvišku, v tla samo
tišči pogled, za prošnje in tolažbe
je gluha kot zagòn valov al skala.
Le včasih snežnobeli vrat okrene
in bridko toži, da je zapustila
očeta, domovino, rojstno hišo
ter šla za možem, ki jo je onečastil.
Nesreča ji odprla je oči,
kak strašna zguba je očelne hiše.
Pogled otrok ji v mržnjo je, ne v radost,
tako da se bojim, da nekaj snuje.
Žestoka je, krivice ne prenese,
poznam jo in zato se je bojim.
Zakaj strašnà je; kdor sovrašтво z njo
začne, mu zmagati ne bo lahkó.

Glej — tu prihajata otroka njena,
z igrišča bržkone! Ne mislita
na materino bol; otroška duša
skrbi in bolečin ne zna.

DRUGI PRIZOR.

(S strani pride odgojitelj z Medejinima sinoma.
Dojilja.)

Odgojitelj. Moje gospé služabnica častita,
kaj tak samotna tu stojiš pred vrati
in sama sebi tožiš svojo bol?
Brez tebe — sama je Medeja danes?

Dojilja. O stari sluga Jasonove dece,
poštenega služabnika boli,
če gospodarja doleti nesreča!
In mene je objela taka žalost,
da morala sem ven, potožit bedo
Medejino zemlji in neba višinam.

Odgojitelj. Kaj ni še nehala tožiti reva?

Dojilja. Kaj misliš? Saj je šele prav začela!

Odgojitelj. Neumnica — če smem se o gospodi
tako izrazili — saj še ne ve
najhujšega, ki jo še čaka.

Dojilja. Kaj praviš? Daj, povej, nikar ne skrivaj!

Odgojitelj. Nič, nič! Še škoda, da sem sploh kaj zinil.

Dojilja. Pri tvoji bradi, bodi mi odkrit,
saj služim kakor ti, molčala bom,
če treba.

Odgojitelj. Okrog Pejrene¹ svetega studenca
sedeli starčki so in kockali.

Kot da ne vlečem na ušesa, k njim
pristopim bliže, čujem, da otroka
in mater iz Korintha misli Kreon
izgnati; je li res, ne vem. Bog daj,
da bi ne bilo res!

Dojilja. Otroka vendar bode ščitil Jason,
čeprav se ne razume z materjo.

Odgojitelj. Kdor novo svaštvo sklepa, ni mu mar
za starega; ta rod sovraži Jason.

Dojilja. Gorje, če nova beda nas zadene,
še preden prebolimo staro zlo.

Odgojitelj. Zdaj ni še čas, da to izve gospa,
zato se delaj, kot da nič ne veš.

Dojilja. Al čuješ, deca, kakšen ti je oče?
Pogine naj! Ne, ne, kaj pravim, saj
gospod je moj — pa svojim je hudoben.

Odgojitelj. Tak je kot vsi. Mar vidiš šele danes,
da vsakdo ljubi sebe bolj kot druge?
Nevesto ljubi oče nad otroke.

Dojilja. Le v hišo pojdita, še vse bo dobro.
A ti, prijatelj, glej, da bosta sama,
ne bližaj ju trpeči materi.

Že prej sem videla ji blisk v očeh,
zlovešč za nju; in dobro vem,
da jeza ta nekoga bo zadela.

Bog daj, da bi sovražnike samo!

(Odgojitelj, ki hoče že oditi, se prestraši, ko čuje
nenadoma, kako toži Medeja v hiši.)

Medeja (v palači). Ah, ah,
nesrečnica jaz, prehuda je bol,
pregrenko trpljenje, ah, pridi že smrt!

Dojilja. Zdaj vidita, draga otroka, kako
ji kipi srce, da od jeze divjá.
Brž v hišo, otroka, nikar pred oči
ne hodita ji zdaj, le proč od nje,
trdó je srce, njen značaj je strašán,

brezobzirna je njena narava.
Le hitro, le hitro! Podvizajta se!
(Otroka odideta z vzgojiteljem.)

Na obzorju je vzpel se nevolje oblak,
vsak hip zadivjá besneči vihar.

Njen duh je prevzeten in nespravljiv,
in danes ga grize neskončna bolest,
da bojim se strašnega čina.

Medeja (znotraj). Gorje mi, gorje,
ah, kako trpim, kako strašno trpim,
ni zaman moj jok; prokleta sta mi,
otroka, sedaj z očetom vred,
ves rod naj za vedno pogine!

Dojilja. Strašno, strašno, nesrečna gospa,
kaj more otrok za očetov greh?
Kaj stresaš sovraštvo na deco?
Ah, draga otroka, kako se bojim,
da vaju kaj zlega ne doleti!
Nevaren je knežji ponos vsekdar,
le vladati znajo, ubogati ne,
težko jim je brzdati jezo.
Če naučil si se, da enako živiš
kot drugi ljudje, si na boljem zares.
Vsaj meni je ljubše, da skromno živim,
za to pa na varnem do smrti.
Saj prvič je skromnost že lepše ime
in drugič izkušnja nas sama uči,
da je srednja pot pač najboljša pot.
Prevelika oblast je nesreča ljudem;
tem hujši je padec, čim više stojiš,
ko srd bogov te zadene.

TRETJI PRIZOR.

(Nastopi zbor korinthske žen. Dojilja. Medeja v palači.)

Zbor. Začule smo glas in bolešni krik
nesrečne Medeje.

Še vedno ni mirna? Starka, povej!
Skoz dvojna vrata smo čule v palačo,
kako je kričala.

Nam hiša je draga, zato škodoželjno
ne gledamo njene usode.

Dojilja. Hiša je uničena, zakon razdrt.

Jason se ženi
s hčerko kraljevo. Naša gospa
v palači od žalosti umira.

Zaman so tolažbe prijateljic zvestih,
besede ne čuje bolno srce.

Medeja. Gorje mi, gorje,
nebeškega ognja zadeni me blisk!
Življenje zamé je brez cene!
Edina rešitev moja je smrt,
sovražim to gnusno življenje.

Zbor. Čuj, Zevs in Zemlja in Solnca luč,
bolešno kričanje mlade žené. (Medeji)
Le zakaj tako hrepeniš po slaslih,
pogrešiš postelj zakonsko tako,
da iščeš v smrti utehe?
Neumne, Medeja, so tvoje želje.
Ne zameri soprogu, ne srdi se nanj,
če novemu zakonu se je predal!

Saj tvoje pravice bo branil Zevs,
ne topi se v solzah, ne tarnaj!

Medeja (odznotraj).

O mogočna Themis in Artemis, zdaj
poglejta namé, kak strašno trpim!
Vi priči sta bili velikih priseg,
ko sem možu brezvestnemu dala rokó!
Le eno želim si, da videla bi,
kako bo z nevesto in hišo vred
poginil on sam,
ki me žalil tako je brezslidno.
Žrtvovala očeta, domovje sem zanj,
sramotno ubila sem brata.¹

Dojilja. Ste čule, kaj pravi, kako se roti
in Themido kliče, zaščito pravic,
in Zevsa, ki čuva prisega svetost?
Osveta neznaťna umirila ne bo
Medejine jeze srdite.

Zbor. Ko prišla bi vsaj pred naše oči,
da čula bi naše
tolažbe glas,
mordà bi otresla zlovoljo in srd,
ki teži ji srce.
Pripravljene vedno storiti smo vse
za svojih prijateljev blagor.
Le pojdi v palačo, privedi jo sem,
povej, da jo čaka
prijateljic zbor.
Podvizaj se, starka, sicer se zgodi
bogvedi kaj strašnega notri.

Prehuda je bol,
ki razriva srce.

Dojilja. Poskusila bom; a bojim se zelo,
da ves trud bo zaman.
Da vendar ustreči vam hočem.
Kot levinja srepo
bolšči na nas,
služabnice svoje, če hočemo se
približati z dobro besedo.

(Sama pri sebi, ko odhaja.)

Kdor trdi, da bili so prejšnji ljudje
preprosti, nemodri — imel bo prav.
Za obede, pojedine, slavne gosti
iznašli so spev, ki življenje vedri
in boža uho, toda nihče
iznašel ni pesmi, ne strun
bogatega zvoka, da z njim bi tešil
ljudem prestrašne bolesti,
ki plod jim je smrt in usoda strašna,
ki podira rodove.
Če take bi rane celila ljudem
moč petja in godbe — o kakšna korist!
Pri hrupnih gostijah vse to je odveč.
Za polno mizo so itak ljudje
brez godbe židane volje.

(Dojilja odide v Medejino stanovanje.)

Zbor. Dovolj smo že čule vzdihov, tožbá,
privrela na dan je vsa njena bridkost,
ki kljuje srce, ker jo mož je izdal

v verolomnem zakonu.
V trpljenju krivičnem kliče vaju,
Zevs in Themis, na pomoč.
Vidva čuvata prisege,
ki jim je zaupala,
ko je v daljno Kolchido
skozi nedostopni Bosporos
plula v temno noč.

DRUGO DEJANJE.

PRVI PRIZOR.

(Zbor. Medeja pride iz svoje palače; po nši Azijaŕinja. Spremlja jo doŕilja in sluŕabnik.)

Medeja. Iz hiŕe sem priŕlã, ŕenã korinthske,
da se vam ne zamerim; dobro vem,
da marsikoga sodijo ljudje
ŕe kar po licu ali pa po tem,
kako obŕuje s tujci, ŕeŕ, ta je
prevzetem in oŕaben; drugi zopet
zbog skromnosti ne uŕiva spoŕtovanja.
Oŕi ŕloveŕke sodijo kriviŕno.
Drobovja ne preiŕŕejo ljudje,
en sam pogled nakoplje ti sovraŕtvo,
ŕeprav jim nisi storil ŕalega.
Prilagoditi mora tujec se

navadam mesta; niti pri meščanu
ne gre hvaliti trme, ki neumno
in brezobzirno žali someščane.
Usoda, ki me je nenadoma
zadela, mi je uničila življenje.
Do meni jej! Življenje me ne mika,
prijateljice; smrti si želim.
On, ki mi bil je vse — saj dobro veš —
izkazal se je lopova — soproj moj.
Od vsega, kar živi ter ima razum,
stvor najnesrečnejši smo me — žené.
Za drag denar si moramo kupiti
moža, telesu svojemu gospoda.
Od prvega je drugo zlo še hujše.
Življenja sreča zavisi od tega,
dobiš li vrlega moža al ne.
Saj razporoka ženi je v sramoto,
še snubca jedva odkloniti smeš.
Življenje novo in navade nove
te čakajo v zakonu; dar proroka
imeti moraš, da ustreči znaš,
ker nihče te ni tega prej učil.
Če to se ti posreči, če je mož
v zakonu zadovoljen, če mu jarem
zakonski ni težak —, ah, kakšna sreča!
Če ne, je bolje, da poprej umrješ.
Mož, ki doma ne najde zadovoljstva,
si išče izven hiše razvedrila.
Me žene pa imamo njega le.
Pa pravijo, da mé živimo varno
doma, ko morajo možje na vojno.

A to ni res! Jaz rajši šla bi trikrat
na vojno, kot roditi le enkràt.
Dovolj! Saj to, kar sem povedala,
velja le bolj za mene, ne za vas.
Ve tukaj ste doma, imate starše,
prijatelje, življenske vse dobrine,
a jaz sem zapuščena, brez domovja,
sramotno sme z menoj ravnati mož,
ki v daljni me deželi je ugrabil.
Ne k materi, ne k bratu, ne k sorodniku
ne morem se zateči v svoji bedi.
Le nekaj bi prosila rada vas:
če najdem kako sredstvo maščevanja
nad svojim možem za storjeno zlo,
— molčite! Ženski je narava ta,
da se boji nasilja in orožja.
A če v zakonu smo prevarane,
smo divje, krvoločne kakor zver.

Zbor. Molčale bomo, ker pravična tvoja,
Medeja, je osveta nad soprogom.
Ne čudim se, da usoda te boli.
A glej — prihaja Kreon, te zemljé
vladar! Kaj neki novega je ukrenil?

DRUGI PRIZOR.

(Medeja. Zbor. Kralj Kreon s spremstvom.)

Kreon (stopi z oboroženim spremstvom iz palače.)
Medeja grdogleda, ljubosumna,
izgon odhod oznanit sem prišel.

Otroka svoja vzemi in odidi!
 Nemudoma! Tako odrejam jaz,
 in ne odidem prej v palačo svojo,
 dokler ne boš že daleč za mejó.

Medeja. Ojoj! Sedaj sem čisto uničena!
 Sovrugi so razpeli jadra vsa,
 zaman bežiš mi, ladjica življenja,
 nikjer ne najdeš rešnega pristana.
 Ponižana pred tabo v prah, ne smela
 bi vprašati, a vendar vprašam te:
 Zakaj podiš me iz dežele, Kreon?

Kreon. Bojim se te — zakaj bi to prikrival —
 da ne storiš kaj zlega moji hčerki.
 Da se bojim, razlogov je dovolj.
 Prekanjena si ženska in lokava,
 razdražila te zguba je soproga.
 In čujem, da preliš — tako so rekli —,
 da tustu, zetu in nevesti boš
 storila nekaj žalega, zato
 se čuvam, preden me zadene zlo.
 Zamé je bolje, da me že sedaj
 sovražiš, kot da moral bi pozneje
 objokovati svojo rahločutnost.

Medeja. O joj!

Ne danes prvič, ampak često že,
 o Kreon, mi škodo in bridkost prinesel
 je glas modrosti; kdor je pameten,
 ne bo preveč učiti dal otrók.
 To nele da rodi ljudem brezdelje,
 temveč tudi sovraštvo in zavist.
 Neolikanim se namreč vsak napredek

zdi brezkoristno, prazno kruhoborstvo.
A prekosiš li te, ki so na glasu,
da nekaj znajo, si napoti vsem.
Tako v obeh ozirih je z menoj.
Sovražijo me zbog modrosti eni,
a drugim zopet sem dokaj nadležna.
In vendar ta modrost je prav neznaťna.
Ti torej meniš, da sem ti nevarna;
a ni tako, ne boj se me, o Kreon!
Premajhna sem, grešili proti kraljem.
In pa — zakaj? Saj zla mi nisi storil.
Izročil hčerko možu si po volji.
Sevé soproga svojega sovražim,
a ti ravnal si, menim, prav razumno.
Sem brez zavisti — srečo ti želim.
Ženite se, bodite srečni! Toda
nikar me ne podite iz dežele!
Molče krivico bom prenašala
in vdala se premoči.

Kreon. Pohlevno govoriš, a v srcu se
bojim, da snuješ morda zle naklepe;
prav toliko zaupam ti kot prej.
Pred žensko in pred možem nagle jeze
se laže čuvaš, kot pred modrijanom,
ki le molči, a snuje bogvekaj.
Odidi! Dolgih besedi ne maram.
Odločil sem; zamán je vsaka lèst:
ostali tu ne smeš, ker si sovražna!

Medeja (pade pred njim na kolena).
Ne, ne, te prosim pri kolenih tvojih,
pri sreči hčerke novoporočene —

- Kreon. Je škoda besedi; ne preslepiš me.
 Medeja. Izgnal me boš? Ne ganejo te prošnje?
 Kreon. Rodbina mi je ljubša nego ti!
 Medeja. Kako zdaj mislim nate, domovina!
 Kreon. I meni je najdražja za otroki.
 Medeja. Ah, kakšno zlo je za ljudi ljubezen!
 Kreon. To je zavisno — menim — od usode.
 Medeja. Zevs, ne pozabi, kdo je tega kriv!
 Kreon. Poberi, blazna, se in muk me reši!
 Medeja. Le jaz trpim jih, ah, preveč trpim.
 Kreon. Naj li birič te s silo zapodi?
 Medeja. Samo tegà ne, Kreon, prosim te —

(Pri teh besedah prime Kreonta za roko.)

- Kreon. Zakaj me nadleguješ, drzna ženska?
 Medeja. Saj pojdem; nisem te za to prosila.
 Kreon. Kaj torej siliš vame? Izpústi roko!
 Medeja. Samo en dan dovoli, da ostanem,
 da se pripravimo za daljno pot,
 da živež za otroka preskrbim,
 ker oče se za nju prav nič ne briga.
 Usmili se otrók! Saj sam si oče,
 zato spodobi se ti dobrohotnost.
 Ne mislim nase in na svoj izgon,
 le njuna usoda mi solze izžema.
 Kreon. Jaz nišem trd, kot so navadno kralji,
 dobrota mi je bila često v kvar.
 In tudi zdaj ne delam prav, to vidim,
 a vendar ti ustrezem; (Medeja vstane)
 toda vedi,
 ko drugi dan napoči božja zora,

in vi ne boste izven naših mej,
umrješ; rekel sem in bo tako!
En dan ostani, če že mora biti;
v tem kratkem času menda ne zvršiš
tegà, kar dušo mi navdaja s strahom.
(Odide v palačo.)

TRETJI PRIZOR.

(Medeja in zbor.)

Zbor. Žena nesrečna,
kako neizmerna je tvoja bolešt!
Kam se obrneš? Kdo gostoljubno
ti vrata odpre?
Kje je dežela, ki reši te bede,
ki reši te zla?

Medeja. Res, sama beda. Kdo bi ugovarjal!
A vendar ni tako, verujte mi!
Še hud boj čaka mlada poročenca
in tasta bo zadelo strašno zlo.
Mar menite, da sem zaman se mu
dobrikala, zvijačno govorila,
ne da zavedala sem se dobička?
Nikoli bi ne bila ga prosila,
nikoli se pred njim ponižala!
A on, bedak, bi lahko mi prekrizal
načrte moje, če bi me izgnal.
Tako pa mi en dan je še dovolil,
da trem sovražnikom pripravim grob:

očetu, hčerki, svojemu soprogu.
Poznam premnogo smrtonosnih sredstev,
samo ne vem, s katerim naj začnem:
zažgem li naj jim svačevsko dvorano,
al naj skrivaj se splazim v spalnico,
kjer postelj je poročna že postлана,
in brušen meč porinem naj v srce.
A eno mi načrt lahko prekriža:
če pri naklepih mojih me v palači
zalótiijo, ni zame več rešitve
in moja smrt sovragom bo v posmeh.
Najbolje bo, če grem kar ravno pot,
pot strupa, kjer smo ženske vse doma.
Pa dobro!

Recimo, da so mrtvi; ni ga mesta,
dežele ni, kjer našla bi zaščito
in streho gostoljubno — jaz, Medeja.
Zato počakam rajši nekaj časa,
mordà zagledam kje rešilni stolp.
Z zvijačo in skrivaj zvršim umor.
Če pa usoda neodvratna me
zadene, vzamem meč, zadam si smrt.
Do skrajne sile pojdem v drznosti:
umreti morajo. To pri Hekati,¹
gospodarici, pomočnici svoji,
prisegam, njo rotim, ki pod ognjiščem
prebiva mojim v tajnem kotu:
nihčè srca brez kazni jim ne žali.
Bolešno, bridko jim storim ženitev,
dragó plačali bodo svoje svaštvo
in moj izgon! Medeja, ne odnehaj!

Poznaš zvijačo in čarovna sredstva;
težko je delo, a pogum velja.
Saj vidiš, kaj trpiš; nič več ne sme
zasmehovati Sisyphov² te rod
in tudi ne kak Jason z novo svaľbo.

(Obe imeni: Sisypha in Jasona izgovarja z največjim zaničevanjem.)

Tvoj ded je svetli Helios, Medeja!
Razumna si — in vrhutega ženska,
in ženske za vse dobro smo nespretni,
v snovanju zla pa smo umetnice.

(Medeja ostane, zamišljena, na odru, ko poje zbor naslednjo pesem.)

Zbor. Navzgor deró študenti svetih rek,
obrača se pravo, obrača se vse.

Možje so zvijačni, njihove prisege
piš vetra odnese.

Drugače bo sodil nas ženske svet
in vrnil čast ženskemu rodu,
utihnilo bodo klevete.

Nič več ne bodo pele pesmi starih pevcev,
da žena je nezvesta.

Da meni je divni dar poezije
podelil Apollon,

voditelj Muz,
bi moškemu rodu

zapela primeren odgovor.

Izkušnja življenja povedali zna
nič manj o možeh kot o ženah.

Ti z grude očelne
 odšla si z njim,
 ni pamet vodila te, ampak srce,
 ko plula si sredi nevarnih pečin.
 Sedaj živiš na tuji zemlji,
 zgubila si moža, zgubila zakon,
 v nesrečo in v sramoto
 te podé odtod.

Svežosti priseg in čuta sramu
 ne pozna več širna Hellada.

Ti pa, nesrečnica, nimaš domovja,
 da bi zatekla iz bede se tja,
 v hiši zakonski je druga kraljica,
 druga mogočnejša
 v njej je gospa.

TRETJE DEJANJE.

PRVI PRIZOR.

(Medeja. Jason. Zbor.)

Jason (pride iz palače).

Že često, ne samo denès, sem videl,
 da divja jeza je neodvratno zlo.
 Ti lahko bi ostala v tej deželi,
 ki bila tvoj bi drugi dom, a nočeš
 se vdati v voljo svojih gospodarjev;
 besede puhle te podé odtod.
 Pa meni to preglavice ne dela;
 govóri, kolikor hočeš, da je Jason

najpodlejši od vseh; a če zadene
samo izgnanstva kazen te za to,
kar rekla proti hiši si kraljevi,
si lahko zadovoljna. Jaz sem skušal
kraljevo jezo ublažiti, videl
bi rad, da bi ostala tukaj.

Seveda ti — se nisi iztreznila,
žalila kralja si naprej; zato
odtod boš morala v izgnanstvo.

Kljub temu ne zapuščam svojih dragih;
prišel z namenom semkaj sem najboljšim:
ne boš živela v revščini in bedi,
kjerkoli boš z otrokoma v pregnanstvu.
Izgon je sam na sebi hudo zlo.

Če tudi me sovražiš še tako,
ne morem biti — nisem ti zlohoten.

Medeja. Propalica — o da bi jezik moj
poznal še hujšo psovko, da bi ti
zabrusila v obraz jo, strahopetec —
prišel, prišel si k meni, živi vrag?
To ni pogum, to smela ni srčnost,
pogledati prijatelju v oči,
ki si srcé mu ranil, to najgrša
je gnojna rana na človeku — je
nesramnost! Toda prav, da si prišel,
saj meni bo odleglo, ko ti vest
izprašam, tebe pa bo grizlo.
Začnem lepo od kraja kar po vrsti.
Rešila sem te — to vedo vsi Grki,
ki pluli z nami so na ladji Argi —
ko moral v jarem si vkleniti tura,

ki bljuvala sta ogenj, in polje
pogubonosno obsejati.
Nato z lestjò sem usmrtila zmaja,
ki noč in dan je zlafo runo čuval,
v neštete kolobarje gnusno zvít.
Rešitve luč prižgala sem ti jaz.
Potem očeta sem in dom pustila
in šla s teboj sem v Jolkos — ah, prerada,
a malo modra; tu sem umorila
Pelíjo kralja: bedno je končal;
izdihnil je pod roko lastnih hčerk.
Tako sem te rešila vseh skrbi.
Vse to storila sem za té, nesramnež,
a ti si me izdal in vzel si drugo
soprogo, ne zmené se za otroka.
Če bi ne bil otrók imel, bi pač
ti tega v zlo ne štel nihčè, potem
bi novi zakon tvoj bil upravičen.
Prisego in besedo si prelomil;
domnevaš bržčas, da ne vladajo
bogovi stari več in da ljudem
zdaj nove so navade in zakoni;
saj dobro veš, da krivo si prisegel.
Ah, kolikrát prijel je to desnico
in kolikrát objemal ti koleni
je tale podli mož, ki uničil je
vse moje nade! Ali naj s teboj
še dalje govorim v prijateljstvu?
Kaj naj še čakam dobrega od tebe?
Naj bo! Vprašanje sleherno pokaže,
jasneje tvojo podlost in nesramnost!

Kam naj se zdaj zatečem? Na svoj dom?
Saj sem ga zapustila in izdala
zavoljo tebe! Ali naj bežim
k Pelijevim nesrečnim hčerkam? Ne!
Kako bi me sprejele v svoji hiši,
ko sem očetomorstva jih učila!
Tako je: svojcem sem se odtujila,
zavoljo tebe sem si nakopala
sovraštvo teh, katerim bi ne bila
storiti smela žalega nikdar. (Ironično.)
Za vse to si seveda me poplačal:
premnoga grška žena me zavida
zaradi moje sreče, saj imam
res zvestega moža, da svet se čudi!
Pognana iz dežele, bom blodila
po svetu brez prijateljev — sirota
z otrokoma sirotama kot mati.
O, lepa slava zate, mladi ženin,
ko videl boš beračiti otroka
in tisto, ki te je nekoč rešila!
O Zevs, zakaj si jasno razodel
ljudem, po čem zlato spoznajo pravo,
človeku pa na čelo nisi vžgal
pečata, ki bi pričal o značaju!

Zbor. Strašno in nespravljivo je sovraštvo,
če spre prijatelj se s prijateljem.

Jason. Zdaj moram — se mi zdi — besedo pravo
sprožiti, in kakor vešč krmar
previdno jadra spne, da ubeži
viharju, moram tudi jaz oprezno
ti jezik blebetavi zavezati.

Ker le preveč slaviš uslužnost svojo,
se motiš; jaz vsaj mislim, da gre hvala
za mojo srečno pot le Aphroditi,
nikomur drugemu, ne bogu, ne ljudem.

To tudi sama veš, a zoprno
ti je priznati, da si me rešila
samo zato, ker te je bog ljubezni
s puščicami neizbežnimi prisilil.

Da kaj bi dlako cepil: kakorkoli
si me rešila, dobro je tako.

A vendar ti rešitev moja več
je dala, nego vzela; čuj dokaz!

Predvsem živiš namesto med barbari
na Grškem, kjer postave so v veljavi

in ne surova sila; vsem Hellenom
po svoji si modrosti zaslovela.

Kdo bi se zate zmenil, da živiš
doma, na najbolj skrajnem robu zemlje?

Jaz vsaj ne maral bi za hišo, polno
zlatá, in ne za pesmi božji dar,

nadkriljujoč Orpheja, ko bi moral
vsem nepoznan, neslaven kje živeti.

To sem ti hotel reči o naporih,
ker si zapletla me v besedni boj.

Ženitev mi s kraljičino očitaš!

Dokažem ti, da prvič modro sem
ravnal in drugič trezno in preudarno,

potem pa tebi in otrokom v prid.

(Medeje te paradokсне besede razburijo, da hoče
planiti proti njemu.)

Le mirna bodi! — Glej, iz Jolka sem

pribežal semkaj, za menoj se vlekla
je dolga vrsta neodvratnih stisk —
mar ni bilà največja sreča zame,
da kraljev zet postal sem jaz, begunec?!
Vodila mržnja me do tebe ni —
to pravi ti le bolna domišljija —
ne hrepenenje po nevesti novi
in tudi želja po potomstvu ne.
Sinova najina sta mi dovolj.

Predvsem na to sem mislil, da bi mogli
udobno, ne v pomanjkanju živeti;
pred revežem beži celo prijatelj.

Potem sinova svoja rad bi vzgojil,
kot rod mi moj veleva; zarod tvoji
naj zablestel bi v slavi novih bratov
in združen rod dopolnil mojo srečo.
Kaj treba tebi je še več otrok?

A meni je do tega, da bodoči sini
povišajo sinova, ki živita.

Je li načrt moj slab? — Priznala bi,
da ni — a žal ti je objemov...

Da ženske ste že take: da le imate
moža, pa imate vse. Če količkaj
vam spodleti v ljubezni, gluhe ste
in slepe za vse najboljše in najlepše.

O, le zakaj se ne rodé otroci
od kod drugod, da ne bi bilo treba
nam ženskega rodu! O koliko
gorja bi bilo manj na svetu!

Zbor. Kako lepo zasukal si besede!

A vendar, ne zameri, če povem

odkrito, da krivično si ravnal,
ko pustil na cedilu si soprogo.

Medeja. Res, v marsičem se ločim jaz od drugih.

Kdor slabo stvar z besedo dobro suče,
ga smatram vrednega najhujše kazni.

Kdor baha se in hvali, da z jezikom
lepo zakriti zna krivico, je
predrzen hudodelec, moder ni.

In tak si ti! Pri meni ne opraviš,
če še tako lepo in spretno govoriš.

Beseda ena te podre na tla.

V poštenost tvojo bi verjela, če
bi bil odkrito, ne za mojim hrbtom
snoval ta zakon.

Jason. Škoda, res! Lepo
bi mi pomagala, da sem namen
ti svoj odkril! Saj nisi zdaj ne znaš
krofiti jeze v ljubosumnem srcu.

Medeja. To te ni nagnilo; bilo te je sram,
da živel bi do starosti z barbarko.

Jason. Verjemi, da v kraljevski zakon ni
zvabila ženska me ljubezen, ampak,
kot rekel sem že prej, sem storil to
le tebi v prid in sinoma sem hotel
v oporo hiše dati knežjih bratov.

Medeja. Ne maram sreče, ki je znotraj gnila,
in ne bogastva, ki na srcu kljuje.

Jason. Izpameluj se in prekličiči želje!
To, kar je v prid človeku, ni gnilo,
kar osrečuje, ne obračaj v zlo!

Medeja. Le rogaj se, saj ti imaš zavelje,
a jaz pregnana sem in zapuščena.

Jason. Ne dolži drugih! Sama si hotela.

Medeja. Kako? Sem jaz snubila in izdala?

Jason. Vladarja si preklinjala brezbožno.

Medeja. I tvoji hiši kletev ta velja.

Jason. Ne bom se več s teboj o tem prepiral.

Povej samo, želiš li, da ti dam
podporo za otroka in za tebe!

Odštejem rad z roko ti darežljivo,
priporočilo pošljem svojim znancem,
da bodo vas podpirali v tujini.

Če nočeš, žena, se boš še kesala.

Ne srdi se — tako bo bolje zate!

Medeja. Ne maram miloščine, ne od tebe
in ne od tvojih znancev. Ne ponujaj!
Dar od izdajalca nima teka.

Jason. Bogovi so mi priča, da bi rad
za tebe in otroka storil vse.

Le ti ne maraš sama sebi dobro
in trmasto prijatelje odklanjaš.

Zato trpela boš še hujše zlo.

(Odide v palačo.)

Medeja (kliče za njim).

Le pojdi! Vleče te k nevesti novi.

Zares, predolgo si jo pustil samo.

Le ženi se! Če bog da, kmalu boš
tajil, da si se sploh oženil.

DRUGI PRIZOR.

(Zbor. Medeja.)

Zbor. Ah, le prečesto izžene ljubezen
 čast in poštenje ljudem iz srca.
 Ljubka boginja si res, Aphrodita,
 če ne prestopiš določenih mej.
 Name ne streljaj zlatih puščic,
 ki so kaljene v strupu strasti,
 da jim ni moči uteči.

Vedno naj ljubim poštenost in zmernost,
 ki je najlepše darilo bogov!
 Kypris^t mogočna, varuj nas razporov,
 jeze neumorne, ki zakon drobi,
 čuvaj nam slogo, zakona svetost,
 ženi preudarnost je v čast.

O domovina, o hiša očetna,
 naj ne postanem brezdomka nikdar,
 naj ne poznam življenja samote,
 kjer je nehodna vsaka mi pot,
 polna nadlog in bridkosti.
 Rajši naj smrt me objame,
 ugasne naj luč mi življenja.
 Če si izgubil svoj dom,
 kje si poiščeš utehe?

Same smo videle; kaj nam je treba
 čuti dokazov iz tujih ust!
 Tebe, Medeja, ne pomiluje

niti prijatelj, niti rojak,
 sama prenašaš trpljenje.
 Bedno pogini, kdor ne spoštuje
 prijatelja, ki mu odprl je
 čisto svetišče srca.
 Meni prijatelj ne bode.

TRETJI PRIZOR.

(Medeja. Zbor. Aigevs^t prihaja s sprem-
 stvom z desne; vsi v popotni obleki.)

- Aigevs.** Zdrava, Medeja! Lepše bi ne mogel
 pozdraviti prijatelj te iskren.
- Medeja.** Pozdravljen tudi ti, sin modrega
 Pandiona, Aigevs! Odkod si prišel?
- Aigevs.** Od Phoibovega slavnega svetišča.
- Medeja.** Čemu si potoval v proroške Delphe?
- Aigevs.** Vprašat, kako bi prišel do potomstva.
- Medeja.** Za bóga, ti še zdaj si brez otrok?
- Aigevs.** Še zdaj, menda kak bog mi je začaral.
- Medeja.** Saj vendar ženo imaš! Kako je to?
- Aigevs.** Seveda jo imam in vse je v redu.
- Medeja.** In kaj je rekel Phoibos ti glede otrok?
- Aigevs.** Za naš razum odgovor je premoder.
- Medeja.** Ne smem li čuti, kaj proročba pravi?
- Aigevs.** Seveda, saj si modrega duha.
- Medeja.** Če torej smem, povej mi, kaj je rekel!
- Aigevs.** Mehú ne smem, je rekel, odmašiti —
- Medeja.** Dokler kaj ne storiš al kam dospeš?
- Aigevs.** Dokler ne stopim spet v domačo hišo.

Medeja. Pa kaj te je privedlo v to deželo?

Aigevs. K Pittheju grem, Troizena² gospodarju.

Medeja. To Pelopov je sin, pobožen mož.

Aigevs. In njemu bom sporočil božji rek.

Medeja. Res, moder mož je ter izkušen v tem.

Aigevs. In drag mi je tovariš še iz vojne.

Medeja (žalostno).

Bog daj, da bi dosegel, kar želiš!

Aigevs. Kaj ti oko je rosno, lice blede?

Medeja. Aigevs! Moj mož ravna z menoj prepodlo.

Aigevs. Kaj praviš? Daj, pojasni svojo bol!

Medeja. Jason me žali čisto po nedolžnem.

Aigevs. Kaj je storil? Govóri mi jasneje!

Medeja. Oženil se je — sedaj sem dekla.

Aigevs. Sramote take vendar ni zagrešil?

Medeja. Zaničuje nas, ki smo mu bili dragi.

Aigevs. Al ljubi drugo al sovraži tebe?

Medeja. Lepa ljubezen — svoje je izdal!

Aigevs. Naj gre, če lopov tak je, kakor praviš.

Medeja. Zahrepenel je po kraljevskem svaštvu.

Aigevs. Kdo mu je tast? Pripoveduj naprej!

Medeja. Kreon, vladar korinthske te dežele.

Aigevs. Potem razumem, žena, tvojo bol.

Medeja. Zgubljena sem — povrh pa še izgnana.

Aigevs. Kdo te izganja? Zopet nov udarec.

Medeja. Kreon me izgnal je iz Korintha.

Aigevs. In Jason to pusti? To je sramota!

Medeja. Ne reče nič, a v srcu pritruje.

O kralj, pri tvoji bradi te rotim,

(pade pred njim na kolena)

objemam ti kolena in te prosim:
 usmili se, usmili se me, reve,
 ne daj, da zapuščena grem v izgnanstvo.
 V deželi svoji bodi mi zaščitnik!
 Bogovi ti za to izpolnijo,
 po čemer hrepeniš, da boš z otroki
 užival srečo, blagoslov do smrti.
 Več, nego slutiš, pridobiš si s tem.
 Storila bom, da brez otrok ne boš.
 Kako postaneš oče, te naučim,
 saj znana so mi čarodejna sredstva.

Aigevs. Iz več razlogov sem pripravljen ti
 ustreči, žena; prvič, ker bogovi
 mi to vелеvajo, in drugič mi
 obetaš sama blagoslov otrok.
 Po njih samo mi duša hrepeni.
 Obljubljam ti: ko prideš k nam v Athene,
 bom skušal po vladarskem svojem pravu
 ti dati gostoljubje in zaščito.
 Povedati pa moram ti že zdaj:
 odtod — iz te dežele te ne morem
 odvesti; sama moraš priti k nam,
 potem te ne izročim nikomur več.
 Da prideš iz Korintha, sama skíbi!
 Posegati ne maram v tuje pravo.

Medeja (vstaja).

Tako naj bo! Če daš mi še poroštvo
 za to, si ne želim ničesar več.

Aigevs. Mi ne zaupaš? Kaj ti je sumljivo?

Medeja. Zaupam! A Pelijev dom in Kreon
 sovražna sta in lahko se zgodi,

da njim na ljubo, če ne veže te
 prisega, izročiš me prvemu
 glasniku, ki me iz Athen odpelje.
 Beseda brez prisega je majáva.
 Jaz žena sem slaboтна, brez opore,
 a oni so bogati, močni knezi.

Aigevs. Oprezne, žena, tvoje so besede.
 Če misliš, da je prav, ne branim se,
 saj zame je ugodneje, če morem
 se sklicevati na prisego, ti pa
 si varnejša. Kar zaprisezi me!

Medeja. Prisezi mi pri Zemlje globočinah,
 pri Heliju, pradedu naše hiše,
 pri vseh bogovih sinjega neba —

Aigevs. Kaj naj storim, kaj opustim? Povej!

Medeja. Da niti sam me iz dežele svoje
 ne boš izganjal, niti če kdo drug
 sovražnikov bi mojih me zahteval,
 izročil me ne boš, dokler boš živ.

Aigevs. Prisegam ti pri sveti luči Solnca,
 pri Zemlji in pri vseh bogovih, da
 bom zvest prisegi, ki jo narekuješ.

Medeja. Dovolj! A če prisego to prelomiš?

Aigevs. Naj kazen me zadene, kakor vse,
 ki pred bogovi krivo so prisegli.

Medeja. Želim ti srečo; zadovoljna sem.
 V Athene pridem kmalu za teboj,
 samo da izvršim, kar nameravam,
 in to dosežem, kar je smoter moj.
 (Aigevs odide s svojimi na levo.)

Zbor. O spremljaj te Hermes, božanski vodnik,
da prideš domov, da izpolni se ti,
kar v srcu želiš,
ker pokazal si nam,
da si mož plemenitega srca.

ČETRTI PRIZOR.

(Medeja. Zbor.)

Medeja. O Zevs, Pravica, Solnca svetla luč,
zdaj vidim pot, ki vede me do zmage
nad svojimi sovragi, jasno pred seboj.
V tem možu našla sem pristan,
katerega sem za načrte svoje
zaman iskala; tu zasidram ladjo,
ko pridem v mesto Pállade Athene.
Sedaj ti razodenem vse načrte,
a mojih besedi ne imej za šalo.
Poslala bom nekoga k Jasonu
in ga prosila, da naj pride sem.
Ko pride, mu sladkó bom govorila,
da strinjam z njim se, da je prav, da stopil
s kraljičino je v zakon, mene pa
zapustil, da je to le nam v korist.
Le to ga bom prosila, da otroka
pusti pri sebi — a nikar ne misli,
da res ju hočem na sovražnih tleh
pustiti, da trpela bi nasilje;
to je samo zvijača, da umorim

kraljevo hčer. Poslati hočem
otroka svoja k njej z darili v roki:
zlat venec pošljem in obleko lično.
Ko se obleče in nakit si vzame,
pogine bedno; z njo pogine vsak,
če se je le dotakne; s takim strupom
namažem ji poročni dar.

A nočem več o tem vam govoriti.
O grozni čin, — ki čakaš me nato!
Otroka lastna moram umoriti!
Rešiti ne bo mogel ju nihče.

In ko tako uničim Jasonu
vso hišo, pojdem iz dežele;
preganjal bo umor me drage dece,
brezbožni čin, ki morala sem ga
storiti, ker trpeti nisem mogla,
da bila bi v posmeh sovragom svojim.
Pa nič za to! Življenje zame je
brez vsake cene — nimam ne očeta,
ne domovine — zame ni rešitve.
Grešila sem takrat, ko sem očetov dom
pustila in slepó verjela
besedam Grka, ki trpel bo kazen,
če bog da; gledal dolgo več ne bo
otrok, ki jaz sem mu jih porodila,
z nevesto novo pa ne bo nikdar
imeli mogel sina; podla podlo
bo morala poginiti. Moj strup
je zanesljiv. Ne smatraj me nihče
za slabo, krotko in potrpežljivo —
kova sem čisto drugega: strašna

sovražnikom, prijateljem pa dobra.
Le take žene čaka venec slave.

Zbor. Ker si zaupala mi té besede,
te svarim, ker človeško pravo branim
in hočem tebi dobro, da nikar
tegà ne delaj.

Medeja. Mora se zgoditi!
A tebi ne zamerim, da tako
mi govoriš, ker ne trpiš kot jaz.

Zbor. Joy — lastno deco hočeš pomoriti?

Medeja. Tako v srce zadela bom soproga.

Zbor. A sama boš nesrečna vse življenje.

Medeja. To nič ne dé! Odveč so vse besede.

(Služabnici.)

Daj, pojdi in pokliči Jasona,
saj ti si mi pri vsem zaupnica!
Ne zini pa ničesar mu o tem,
kar sem sklenila, če mi dobro hočeš
in ženska si kot jaz!

(Medeja odide v svoje stanovanje, služabnica pa v
kraljevo palačo.)

Zbor. O vi, Erechthéja¹ presrečni potomci,
sinovi bogov nebeščanov,
ki gruda vam neopustošena daje
modrosti slovite duševni kruh.
Nad vami je večno jasno nebo
in mehek je zrak, ki ga dihate vi.

V Athenah združilo devet se je Muz
v harmonijo modrosti.

Iz bistro tekočega Kephisa virov
Aphrodita zajema svežilno rosó,
da sapice mile nesó jo čez polja.
Boginja ljubezni vpleta v lase
dišeče si vence iz rožnih cvetov,
hrepenenje po vedi vdihava ljudem,
ki pravo krepost in znanost rodi
in resnično umetnost. (Medeja se zopet vrne.)

Tam, kjer svete reke tekó,
kjer gostoljublje prijatelja čaka,
tam zavetja ni zaie,
detomorka brezbožna.
Rane otrók — pomisli!
Vidiš grozo umora?
Živo te prosimo vse in rotimo:
ne umóri otrok!

Kje naj črpa duša pogum,
roka predrznost za strašno dejanje?
Ali boš mogla ozreti
brez solzá se na deco?
In ko milosti bosta
mater prosila pred smrtjo —
ali boš mogla oskruniti roko
z njuno krvjo?

ČETRTO DEJANJE.

PRVI PRIZOR.

(Medeja. Jason. Zbor.)

Jason (pride iz palače).

Na tvoj poziv sem prišel; kaj želiš?
Čeprav si mi sovražna, vendar hočem
ustreči, žena, tvoji novi želji.

Medeja. Jason, prosim te, odpusti mi,
kar prej sem govorila! Nagle jeze
ne šteje mi v zlo, saj marsikaj v življenju
storila drug sva drugemu na ljubo.
Premišljevala sem in sama sebi
očitala: »Neumnica, zakaj
srdim se, če premišljeno ravnaš,
zakaj sovrašтво nakopujem si
pri kralju in pri možu, ki se ženi
s kraljevo hčerko le, da nam koristi
in sinoma kraljevskih bratov dá?
Zakaj po nepotrebnem se srdim,
ko mi nebo pošilja le dobrote?
Mar nimam dece, mar ne vem, da smo
izgnanci, brez prijateljev, brez doma?
Premislila sem trezno in spoznala
nespamet svojo, zmotno svojo jezo.
Sedaj se strinjam — pametno si storil,
da si nam pridobil tako svaštvo.
Nespametna sem bila jaz samo;
celó pomagati bi bila morala,

da izvršiš čimprej načrte svoje,
 pripravljati za svatbo in nevesti
 povsod z veseljem biti na pomoč.
 Pa smo že take, nočem reči, slabe,
 a vendar ženske le; zato ni prav,
 da hudo s hudim vračaš in nespamet
 z nespametjo pobijaš.
 Priznam, da nisem pametno ravnala,
 a zdaj sem trezno vse premislila.

(Jason še molči, ker se mu zdi prevelika ponižnost
 Medeje sumljiva. Zato zakliče v hišo; otroka
 prideta takoj ven s svojim strežajem.)

Otroka, otroka, pridita iz hiše,
 lepo pozdravita in poljubita
 očeta, materi pomagajta,
 da bo verjel, da spet ga imamo radi.
 Prijatelji smo, jeze ni med nami.
 Desnico objemita! Ah, kako
 strašnà je slutnja skritega gorjá!
 Otroka, ali bosta dolgo še
 (Dvigne mlajšega in ga hoče dati Jasonu v naročje.)
 takole mogla prožiti roke
 v objem? Joj mene revico, v oči
 mi silijo solzé, bojim se!
 Razpor z očetom hočem poravnati,
 zato ti padla solza je na lice.

(Medeja je bila dvignila otroka, ga poljubila in pri
 tem so ji kanile solze na otrokovo lice.)

Zbor. I meni je privrela svetla solza.

O da nas ne zadene hujše zlo!

Jason. To hvalim, žena, onega ne grajam.

Naravno je, da žena se srdi,
če mož izbere drugo si nevesto.

A sebi v prid si misli boljše ubrala
in končno vsaj spoznala, kaj je prav.
Zares, tako ravna razumna žena.

(Jason govori nežno z otrokoma, ne da bi se zmenil
za Medejo, ki stoji in joče.)

Za vajin blagor, dečka, poskrbel
je umno oče s pomočjo bogov.
Prednjaka, mislim, bosta še nekoč
na tleh korinthskega z brati svojimi.
Lepo rasti! Za vse drugo oče
skrbi in bog, ki nam je milostljiv.
Da vidim vaju, ko dorasteta,
junaka krepka, da sovražnikov
bo mojih strah pred vama!

(Šele zdaj se obrne spet k Medeji, ki še vedno
joče.)

Kaj pa ti
oko si močiš s svetlimi solzami?
Zakaj obračaš blede lice v stran?

Medeja. O nič — samo otroka sta mi v mislih.

Jason. Ne boj se! Meni pusti skrb za nju!

Medeja. Bom! Saj ne dvomim o besedah tvojih,
a ženska sem in ženske imajo jok
na kratkem.

Jason. Toda preveč tarnaš mi nad svojima otrokoma. Zakaj?

Medeja. Rodila sem ju! Milo se mi je storilo, ko si ju blagoslavljal: ali bo res tako. — No, deloma sem že povedala, zakaj sem te pozvala, a nekaj hočem še pripomniti. Vladar je sklenil, da me bo izgnal, in vidim, da je zame to najbolje, da ne bom na poti tebi in kraljevi hiši; zdim se jim sovražna. V izgnanstvo grem od tod in tvojim rokam izročam vzgojo najinih otrok. Ti prosi, da ju Kreon ne izžene!

Jason. Ne upam na uspeh, a bom poskusil.

Medeja. Pa reci svoji ženi, naj pri kralju izprosi milost, da ostati smeta.

Jason. Da — upam, to doseči, če je taka kot druge ženske.

Medeja. Hočem li pomoči; poslala bi darila ji najlepša, kar svet jih zna; otroka jih zročita.

(Služabnicam.)

Prinesi brž nakit služabnic ena!
Ne enkrať, ampak tisočkrať bo srečna,
imela v tebi bo moža junaka,
v nakitu pa darilo, ki ga dal

počomcem svojim je že v davnih dneh
očetov oče Helios.

(Služabnica se vrne z nakitom in oblačilom.)

Vzemita

darilo svatovsko, otroka, in
nesita ga kraljičini nevesti;
ne bo ga odklonila prezirljivo.

Jason. Neumnica, zakaj iz rok dajesh
zaklade dragocene? Misliš li,
da v knežji hiši ni dovolj oblek,
da ni zlata? Obdrži rajši zase,
razdajati nikar! Če kaj veljam
pred njo, bom več dosegel kot zakladi.

Medeja. O le nikar! Pregovor pravi, da
celo bogove pridobiš z darovi.
Ljudi bo prej prepričalo zlato
kot tisoč pametnih razlogov. Njej
smej se sreča, mlada je in knežnja.
In za otrok rešitev rada dam
življenje, ne samo zlato. Otroka,
zdaj idita v bogati grad, prosita
očetovo soprogo, ki gospa
je moja, da ne pojdeti v prognanstvo,
in dajta ji nakit! A treba je,
da lastnoročno sprejme to darilo.
Podvizajta se, da se vrneti
čimprej z veselim poročilom, da
dosegla sta, kar mati si želi.

(Jason in otroka odidejo s strežajem v kraljevo pa-
lačo.)

DRUGI PRIZOR.

(Zbor. Medeja.)

Zbor. Ah, nič več ne upam v življenje otrok,
izgubila sem sleherno nado.
Nevzdržno hitita otroka v pogubo,
nevesta sprejela bo zlati nakit,
sprejela bo svojo usodo.
Glej, z lasno roko si bo plave lase
ovila s smrtnim ovojem.

Omami jo mik in božanstveni blešk
ovoja in zlatega venca:
tako se krasi nevesta za Hada!
Ah, v zanke nastavljene reva hiti,
mudi se ji v smrtno naročje.
Prepozno bo že, zaman bo ves trud,
usodi več ne uide.

A ti, nesrečni ženin,
zlonosni zet kraljevski,
otroka liraš nevedé v pogubo
in svojo ženo v grozno smrt.
Nesrečnik, o kako si zgrešil
usodo svojo!

In tebe objokujem,
otrók nesrečna mati.
O strašna bol za tebe, ki ubijaš
iz ljubosumnosti svoj rod,
ker mož ti zakon je oskrnil
in legel k drugi.

TRETJI PRIZOR.

(Odgojitelj pride z dečkoma iz palače. Medeja. Zbor.)

Odgojitelj. Gospa, pomiloščena sta otroka!
Vesela, lasnoročno je sprejela
kraljičina nevesta dar. Odlod
bo mir otrokoma.
Joj!
Zakaj stojiš potrta, ko gre vse
po sreči? Ni vesela moja vest?

Medeja. O joj!

Odgojitelj. Tvoj žalni vzklik ni v skladu s poročilom.

Medeja. O joj, gorje še enkrat!

Odgojitelj. Ali sem
nesrečo ti sporočil — nevedé,
ko mislil sem, da nesem srečno vest?

Medeja. Sporočil si, kar veš in znaš; ne karam te.

Odgojitelj. Zakaj oči povešaš spet in jočeš?

Medeja. Ah, moram, starček. Tega kriva sem,
neumnica, jaz sama in bogovi.

Odgojitelj. Pogum! I tebe spremi deca v Hades.

Medeja. Prej druge bom spremila jaz, nesrečna.

(Odgojitelj ne razume, kaj Medeja misli, in jo tolaži
dalje.)

Odgojitelj. Edina nisi, ki so ji vzeli deco.
Voljno prenašaj smrtnik svojo usodo.

Medeja. I jaz jo bom! Pa pojdi v hišo zdaj
in skrbi za otroka, kar bo treba.

(Odgojitelj odide v hišo, Medeja zadrži otroka.)

ČETRTI PRIZOR.

(Medeja. Otroka. Zbor.)

Medeja. Otroka moja, vidva dom imata,
kjer bosta stanovala, ločena
za vedno od nesrečne matere.
A jaz — izgnana — moram v tuje kraje.
Usoda noče, da bi vajine sreče
se veselila mati, da bi vama
nevesto pripeljala, venčala
poročno postelj, da bi v roki mi
žarela ženitovanjska plamenica.¹
Prebridko skušam svojo trmoglavost!
Zaman sem vaju, dečka, izredila,
zaman sem se trudila in pehala,
odkar rodila vaju sem v bolestih.
Na vaju stavila sem nade vse,
nesrečnica, nekoč: da bosta mi
v oporo, ko bom stara, da mi bosta
krasila lastnoročno mrtvo truplo:
ljudje bi mi zavidali to srečo.
A zdaj je umrla nada, umrla je sladka skrb.
Ah, žalostno mi bo in zoprno
življenje, ko ne bosta več z menoj.
Nikoli več ne bom ljubezni pila

iz vajinih oči — življenje drugo
 živila bosta odsihdob. O joj,
 zakaj tako me gledata otroka?
 Smehljata se, smehljata pač poslednjič!
 Gorjé! Kaj naj počnem? Srcé mi poka,
 žené, ko gledam jasnočisti žar
 oči otroških. Ah, ne morem več —
 bežite prejšnje misli in načrti!
 Z menoj, otroka, pojdetá odtod!
 Očetu muke — deci smrt?! O ne!
 Trpela sama dvojno bi bolešt.
 Ne, ne! Le proč od mene, zli načrti!

(Kratek odmor.)

Pa vendar — kaj godi se v meni? Ali
 v zasmeh naj bom sovragom svojim s tem,
 da jih nekaznjene pustim? O ne!
 Pogum, Medeja! Sram te mora biti
 mehkužnih misli in še bolj besed!
 Le v hišo pojdiá, otroka, zdaj!
 Kdo pri daritvi moji ne sme biti,
 naj sam skrbi — ne omahne moja roka.
 Ah! Ah!

Nikar, srce, ti vsaj tegà ne stóri!
 Otrokomá zanesi, drzna duša!
 Čeprav pri sebi ju ne boš imela,
 ti ne bosta živa v radost in veselje.

(Zamišljena; hipoma stopi v ospredje.)

Ne! Pri peklà duhovih maščevalcih,
 nikdar ne bom pustila svoje dece
 sovražnikom, da bi ravnali z njo

nasilno in grdo. — Moj sklep je trden,
 nazaj ne morem več. — Nakit ima
 kraljeva hči v laséh, v ovoju že
 nevesta umira — to natanko vem.
 Prišla je ura — težko pot nastopim,
 a težja še otrok bo mojih pot —.
 Otroka, dajta mi v slovo desnico,
 da mati jo poljubi še enkrat!

(Ju jokaje poljublja.)

O mila roka, glavica predraga,
 obličje plemenito, ljubki stas —
 otroka moja, srečno — toda tam...

(namreč v Hadu.)

(Pri milem pogledu otrok uide Medeji nehote želja,
 naj bošta otroka srečna, takoj pa se zave in
 pristavi »toda tam« = v Hadu.)

saj srečo tu je oče vama ugrabil.
 Kako sladak otrokov je objem,
 kako mehko je lice, ah, kako
 prijeten dih iz ust otroških veje.
 Ah, idita, otroka, idita,
 ne morem zreti vama več v oči,

(Otroka odideta v hišo.)

preveč me premaguje zla zavest.
 O, vidim zlo, ki moram ga storiti,
 a strast srcá je silnejša kot trezni
 razum; iz nje rodi se greh in zlo.

PETI PRIZOR.

(Zbor. Medeja hodi nemirno v ozadju in čaka poročila iz palače.)

Zbor. Že često sem globlje razmišljala,
z vprašanji se težjimi bavila,
kot ženi razglabljal gre.
Modrica i ženam duhá bistrí
in uči jih višje modrosti.
Ne vseh; le malo jih najdeš,
med tisoči morda le eno.
Neuk in nemoder pa ženski rod ni.
Blagrujem neplodne,
ki otrók ne rodé; srečneje živijo
kot starši, ki imajo otroke.
Kdor nima otrok, ta niti ne ve,
so li v rádot ljudem ali v žalost;
in baš ker jih nima, je rešen
premnogih težav in bridkosti.
A komur je v hiši sladki drobiž,
skrbi in se trudi vse svoje življenje.
Kako jih vzgojiš — to ni majhna skrb,
in druga nič manjša — kaj jim pustiš.
In razen tegà nikoli ne veš,
pehaš li za dobre se al malopridne.
In slednjič še eno, najhujše, povem,
kar vsakoga more zadeti:
ko slednjič otroci v blaginji živé
in zrastejo v krepko mladino
— če sreča doslej ti je mila —
prikrade se smrt

in uniči mlado življenje.
 V čem so na boljem roditelji,
 če k drugim nadlogam bogovi še to
 najhujšo bolešt jim pridajo?¹

Medeja. Že dolgo, žene, čakam in prežim,
 kako zasuče se usoda notri. (Pokaže palačo.)
 Glej, tamle — končno že prihaja
 služabnik Jasonov; iz sape je,
 vse kaže, da prinaša strašno vest.
 (Iz palače pridrvi sel, Jasonov služabnik.)

ŠESTI PRIZOR.

(Medeja. Sel. Zbor.)

Sel. Medeja, beži, beži, s prvo ladjo,
 s prvim vozom, ki ga kje dobiš.

Medeja. Zakaj bežim naj s tako naglico?

Sel. Umrta pravkar je kraljeva hči
 in Kreon, oče njen, od tvojih strupov.

Medeja. O sladka vest! Zaslužen mož si mi,
 odslej te med prijatelje bom štela.

Sel. Kaj govoriš? Si li pri pameti,
 gospa, ne blazna? Čuješ, da brezbožno
 si uničila kraljevi dom, a ti
 se veseliš? Kaj ni te strah in groza?

Medeja. O, marsikaj bi mogla tudi jaz
 na te besede ti odgovoriti;
 a le ne hili mi tako, prijatelj!

Opiši mi natanko njuno smrt!
O dvakrat tolika bo moja radost,
čim bolj sta žalostno poginila.

Sel. Ko tvoja sinčka sta prišla v palačo
in oče ju je peljal mimo nas
v poročno sobo, smo se vzradostili
služabniki, saj dolgo že s feboj
vsi čutimo. In brž smo šepetali
drug drugemu v uho, češ da si se
sprijaznila spet z Jasonom, gospa.
In ta poljubil dečkoma je roko,
a oni zopet plavo glavico.
Jaz sam sem v žensko sobo šel vesel
za njim; tu mlada je gospa ljubeče
ozrla se na Jasona, dokler
otrok ni tvojih videla dvojice.
Potem pa si zastrla je oči
in obrnila vstran obličje belo,
nevoljna, ker otroka sta prišla.
In tvoj soprog je rekel, da bi jo
pomiril in utešil njeno jezo:
»Ne srdi se na nas prijatelje,
pomiri se, obrni k nam oči!
Prijazna bodi njim, ki ljubi jih
tvoj mož! Daj, sprejmi ta darila, prosi
očeta, naj zavoljo mene tema
otrokoma prognanstvo odpusti!«
Ko je nakit zazrla, se ni mogla
premagati in vse je obljubila.
In toliko da Jason z dečkoma
je bil iz sobe, brž je pograbila

umetno tkani plašč in se je vanj
zavila; zlati venec si v lase
je dela in potem je pred zrcalom
urejala lase, smehljaje se
podobi nemi v njem. Nato pa vstane
ter sem in tja skaklja in radostno
prestavlja belo nogo, od veselja
nad lepim darom smeje se oko.
Kar venomer postavlja se na prste
in gleda se od vseh strani. Nato
prizor strašan: nenadoma omahne,
tresoč se po vseh udih; komaj se
za stol ujame, da po tleh ne pade.
In stara sužnja, ki pri njej je stala,
je mislila, da Pan¹ jo je omamil
al drugi kdo izmed bogov. Glasno
je starka vzkliknila: kar vidi, da
ji bela pena vre iz ust, da suče
zenici kalni in da v licih ni
ne kaplje več krvi. Tu starkin krik
preide v tožno žalovanje.
Služabnice prestrašene hite,
ta k njenemu očetu, ona k ženinu,
poročat o nevestini usodi.
Palača vsa hrumi, vse bega sem in tja.
Cel stadion² bi uren pešec že
preletel in dospel na cilj —
tu usta je odprla in oči
ter z groznim vzdihom se zavedela:
zbudila jo je dvojna bolečina.
Iz venca zlatega okoli glave

curljal je ogenj razjedljiv na njo
in tenki plašč, darilo tvoje dece,
zajedel se je v belo ji telo.
Pokonci naglo plane, vsa v plamenih,
in bega, skače ter otresa glavo,
da ji lasje vihrajo; venec bi
z glavé si stresla rada, a zaman,
ne zgane se zlató; čimbolj vihti
lase, tem večji plamen jo objema.
In zgrudi se na tla od bolečin,
da komaj lastni oče jo spozna.
To niso bile njene več oči,
to ni bil lepi njen obraz. Raz glavo
curlja ji kri in teče ognja žar.
Kot smola se cedi iz smrekovine,
tako je lezlo od kosti meso,
razpadlo od nevidnih tvojih strupov.
Dogled strašan! Ne upa se nihčé
dotáknili mrliča. Sluti vsak
učinek grozni... Le ubogi oče
ne sluti nič in plane v sobo ter
se vrže na mrliča, zaječi,
objame jo in govori obupno:
»Otrok nesrečni, kdo izmed demonov
ti je poslal tako sramotno smrt?
Kdo te je ugrabil starčku tik ob grobu?
O da umrl bi tudi jaz s teboj!«
Ko nehal je jokati in tožiti,
vzravnati hotel staro je telo,
a kot bršljan na javorjeve veje,
tako prirastel tenki plašč je nanj.

Nato začela se je strašna borba:
 kralj se je hotel dvigniti na noge,
 a trdno ga oklepal je mrlič.
 In kadar hotel siloma je vstati,
 si trgal staro je meso s kosti.
 Naposled je odnehal in izdihnil,
 ni mogel več prenesti bolečin.
 Sedaj ležita mrtva zraven sebe,
 smrt združila je hčerko in očeta.
 Kdor išče solz, ta idi in poglej!
 O tebi niti govoriti nočem,
 saj sama znala boš uiti kazni.
 Ni danes prvič, ko spoznavam, da
 človeško je življenje prazna senca,
 popolna sreča dana ni nikomur.
 Res da uživa eden več časti,
 blaginjo večjo nego drugi, toda
 resnično srečen vendar ni nihče.

Zbor. Današnji dan — se zdi — pošilja demon
 Jasonu dovolj zasluženega zla.
 Usodo tvojo pomilujemo,
 nesrečna Kreontova hči, ki moraš
 v domovje Hadovo zato, ker v zakon
 si z Jasonom stopila.

Medeja. Prijateljice, trden je moj sklep.
 Moje delo je, umoriti deco
 takoj in zapustiti to deželo.
 Odlašati ne smem, sicer jih bo
 umorila mi sovražnikova roka.
 Umreti morata; in ker je smrt
 neizbegljiva, umorim jih jaz,

ki sem jih rodila. Pogum, srce!
Čemu se obočavljam, zlo storiti,
ki strašno je zares, a neodvratno?
Nesrečna roka moja, zgrabi meč
in skoči v morje izgubljenega
življenja, strahopetna mi ne bodi,
ne misli mi na deco, ki jo ljubiš,
ki si jo rodila! Samo za danes,
samo trenutek jo pozabi, potem
žaluj za njima dan in noč. Čeprav
otroka umoriš, ju vendar ljubiš.
Joj meni, materi nesrečni! (Odide.)

PETO DEJANJE.

PRVI PRIZOR.

Zbor. O Zemlja, o svetli žarek Solнца,
ozrita se na bedno ženo,
prej ko bo dvignila morilno roko
nad lastno deco!
Tvoj zlati rod je to,
o Helios, ne daj, da kri bogov
bi tekla pod rokó človeško!
Božanska luč, zadrži,
ustavi jo, odstrani
nesrečnico iz hiše,
da kletev maščevanja
iz nje Erinije morilke ne napravi.

Zaman si se trudila za otroka,
 zaman v ljubezni ju rodila.
 Kaj te je gnalo v nesrečo
 semkaj sredi črnih skal morjá?
 Nesrečnica, zakaj je težki srd
 prevzel ti dušo?
 Zakaj moriti hočeš nju,
 ki si ju prej ljubila?
 Strašno je, če si kdo oskruni
 roké s krvjo sorodno;
 nebes prekletstvo
 kliče sam na lasno hišo.

(Odznotraj čujemo krik otrok.)

Prvi deček.

O joj, kam naj zbežim pred materino roko?

Drugi deček.

Ne vem, moj bratec, izgubljena sva.

Zbor. Li čuješ krik, čuješ otroka?

O bedna, o nesrečna žena!

Naj gremo v hišo? Brž, rešimo
 otroka v smrtni sili.

Otroka (odznotraj).

Za božjo voljo pomagajte! Smrti
 je naju strah! Blišči se meč pred nama.

Zbor. Medeja, kamen si, železo,

ker z lasno roko hočeš
 moriti lastnega telesa sad.

Le eno ženo vem, pa je že davno,
 ki je segla na življenje lastni deci,

Inó — a ta je bila blazna.
Soproga Zevsa jo je v blazno blodnjo
pognala zdoma.
Nesrečna mati
je skočila v morje
za brezbožni detomor.
Z obale morske se je vrgla,
da z lastno smrtjo
plača smrt otrok.
Kaj je strašnejšega na svetu?
O koliko gorja rodi ljudem
usodna strast ljubezni!

DRUGI PRIZOR.

(Zbor. Jason prihiti s služabniki iz palače.)

Ve ženske, ki stojite tu pred vrati,
je li Medeja, ki storila je
zločin, še v hiši ali je pobegnila?
To morala bi skriti se pod zemljo
ali zleteti v zračne visočine, —
sicer plačati morala bo kazen
kraljevi hiši za svoj grozni čin!
Pa — kaj mi je do nje, v skrbeh sem le
za svojo deco. Njo zadela bo
osveča njih, ki jim je zlo storila.
Prišel sem le, da rešim svojima
otrokoma življenje, da kraljevo
sorodstvo se nad njima ne maščuje
za njune matere brezbožni umor.

Zbor. Ubogi Jason, kar si rekel, priča,
da o nesreči svoji še ne slutiš.

Jason. Kaj? Streže tudi meni po življenju?

Zbor. Otroka tvoja je umorila mati.

Jason. Gorje, gorje, mendà ne čujem prav!

Zbor. Otrok ni tvojih več — verjemi nam!

Jason. Pa kje ju je umorila? Tukaj v hiši?

Zbor. Odpri in videl trupli boš otrok!

Jason. Odrinite zapah, služabniki,
odprite duri — dvojno zlo naj vidim:
mrliča tu — in tam... umor otrok
plačala s smrtjo bo pod temle mečem.

(Vrata se odpro. Medeja se pojavi z mrtvima otrokoma v zraku na vozu, v katerega sta vprežena dva krilata zmaja.)

TRETJI PRIZOR.

(Medeja. Jason. Zbor.)

Medeja. Čemu se trudiš in po vratih tolčeš?
Če iščeš svoja umorjena sina
in mene, ki sem to storila, je
zaman ves trud. Želiš li kaj od mene,
le kar povej, dosegla me ne bo
nikoli tvoja roka. Tale voz
poslal mi je očetov oče Helios,
da me obvaruje sovražnih rok.

Jason. Ti gnus, ti ženska najodurnejša
bogovom, meni, vsej človeški družbi!

Kateri materi srce bi dalo,
 ubiti lastno deco? Ti si jo
 prebodla, mene si uničila.
 In ti, ki si storila tak zločin,
 si upaš zreti solnčno luč in zemljo?
 Prokleta! — Danes jasno vidim; slep
 sem bil takrat, ko z doma, iz barbarske
 dežele sem te peljal med Hellene,
 ostudno žensko, ki izdala si
 očeta, zemljo, ki te je zredila.
 Duha osvétnika zločinov tvojih
 so vame treščili bogovi.
 Prelila rodnemu si bratu kri,
 preden stopila si na lepo Argo.
 S tem si začela. Potle si mi žena
 postala, deco mi rodila, zdaj pa
 si jo ubila — nora na možá.
 Hellenska žena tega ne bi mogla,
 in vendar sem te cenil nad Hellenke
 ter vzel za ženo tebe, mrzko in
 sovražno, lévinjo namesto ženske.
 Od Skylle si fiirenske krutejša.
 Pa kaj bi tisoč psovk! Ne prime se
 te nič, brezmejna tvoja je predrznost.
 Poberi se, nesramnica, s krvjo
 otrok oskrunjena!

(S temi besedami se obrne Jason od Medeje in govori naslednje besede sam zase.)

A meni ni
 ostalo drugega kot žalost v srcu.
 Nevesto sem izgubil v dan poroke,

in z deco, ki sem jo zarodil, vzredil,
ne bom govoril z živo nikdar več.

Medeja. Na to bi vedela ti dolg odgovor,
a Zevs, naš oče, dobro ve, kaj sem
storila zate, dobro ve, kaj ti
si storil meni. Ni ti bilo dano,
oskruniti mi zakon in živefi
v sijaju in veselju; ne, ne boš
se rogal mi ne ti, ne hči kraljeva —
in tudi Kreon, ki te je oženil,
me ni izgnal brez kazni iz dežele.
Le daj, le imenuj me levinjo,
če hočeš, tirenskega morjá pošast:
zadela sem te v srce, kot zaslužiš.

Jason. A tudi sebe, tudi ti trpiš.

Medeja. Trpim, a rada, le da ti se ne smejiš.

Jason. Otroka! Zlobno mater sta imela.

Medeja. Otroka! Oče vama kriv je smrti.

Jason. Moja desnica ni jih umorila.

Medeja. Hinavstvo tvoje, tvoje préšušstvo.

Jason. Te krivde ne izmije ljubosumnost!

Medeja. Kaj misliš, da je to za ženo majhna bol?

Jason. Da, če je pametna, a ti si podla.

Medeja. Otrók ni več — in to te bode peklo.

Jason. Njun duh živi — in kletev nad teboj.

Medeja. Bogovi vedo, kdo prvi je grešil.

Jason. Vedo, kako je gnusna tvoja duša.

Medeja. Sovraži me, a sita sem zmerjanja.

Jason. Jaz tudi. Lahko forej bo slovo.

Medeja. Sem istih misli. Česa še želiš?

Jason. Otroka pusti mi, da ju pokopljem!

Medeja. Nikoli! Tale roka ju pokoplje
v boginji Heri posvečenem gaju.¹

Sovražniki ne bodo mogli groba
razriti jima in oskruniti.

Tu v Sisypha deželi ustanovimo
za vse bodoče čase vzvišen praznik
kot spravo za prelito kri. Potem
preselim se v Athene, kjer z Aigejem,
Pandíonovim sinom, bom živel.

A ti pogineš, kakor si zaslužil,
umreš hudó, kot si hudoben bil.

Tako mineva najin kleti zakon.

Jason. A tebe preganja naj kletev otrok.

Krvava Pravica maščuj se!

Medeja. Kdo čuje te v nebu, kdo čuje v peklu?

Prelomil prisego si, skrunil svetost
gostoljubja.

Jason. Ostudna zločinka, morilka otrok!

Medeja. Le pojdi v palačo, pokoplji ženó!

Jason. Kako naj grem brez svojih sinov?

Medeja. To niso še prave solzé,
te pridejo šele na starost.

Jason. Otroka predraga!

Medeja. Materi draga, ne tebi.

Jason. Zato si ju kajpak ubila!

Medeja. A tebe sem v živo zadela.

Jason. O sladka usta mojih otrok,
kako hrepenim po poljubu!

Medeja. Zdaj kličeš ju, zdaj bi se z njima laskal,
a prej si ju pahnil od sebe.

Jason. Pri vseh bogovih, Medeja, daj,
da ličece nežno pobožam otrók!

Medeja. Ne!

Zaman si izustil besedo.

(Medeja se odpelje na zmajevem vozu.)

Jason. O Zevs, ali vidiš, kako me zavrača,
kako se mi roga oštudna morilka
lastnih otrók,
levinja krvoločna?
Ničesar ne morem, žalujem samo
in kličem bogove za pričo,
kako mi braniš,
dotákniti se trupel
in pokopati nju, ki si ju umorila,
Zakaj sem ju moral roditi s teboj,
ki dala si jima življenje in — smrt!
(Jason se zgrudi. — Zavesa.)

Opombe.

PRVO DEJANJE.

PRVI PRIZOR. ¹ Grški original govori o skalah Symplegadah v thraškem Bosporu. Dva skaloviča otoka sta bila baje premična in sta se vsakokrat stisnila, kadar je med njima plula ladja. Ladja Argo je prva plula brez škode med njima.

² Gora v Thessaliji.

³ Jasonovo rodišče ob vznožju Pelija.

⁴ Medeja jih je pregovorila, naj umorijo svojega očeta in ga skuhajo, češ da bo potem zopet omladel. Medeja pa ga je nato izpremenila v ovna in potem v jagnje. Zaradi tega izgnana, je bežala z možem in deco v Korinthos.

DRUGI PRIZOR. ¹ Na vrhu Korinthskega gradu. Studenec so Korinčani častili zaradi njegove zdrave in čiste vode.

TRETJI PRIZOR. ¹ Ko je Medejin oče Ajetes zasledoval Argonavte, je Medeja umorila svojega brata Apsyrta, ga razkosala in kosce pometala zasledovalcem na pot. Ajetes je zbral ostanke svojega sina, se tako zamudil in Argo se je rešila.

DRUGO DEJANJE.

TRETJI PRIZOR. ¹ Boginja čarovnij in strahov.

² Sisyphos, izdajalski in prekanjeni praded korinthske kraljeve hiše.

TRETJE DEJANJE.

DRUGI PRIZOR. ¹ Pridevek Aphrodite, ki so jo častili posebno na Kypru.

TRETJI PRIZOR. ¹ Thesejev oče, kralj athenški.

² Troizén, mesto v južni Argolidi. Pobožnost Pittheja je bila prislovična. Bil je vzgojitelj Thesejev.

ČETRI PRIZOR. ¹ Erechthevs, sin Hephaista in Zemlje, bajeslovni athenški kralj. — Pričujoča pesem slavi v prvem delu Athene kot mesto, kjer je doma sophía (izobrazba) in harmonija, drugi del pa poudarja, da Athene ne morejo dati zatočišča Medeji, nečisti morilki, ter jo skuša tako odvrniti od umora otrok. Prvi del spada med one pesmi, v katerih so affiški pesniki, komiki in tragiki proslavljali svojo blagoslovljeno domovino.

ČETRTO DEJANJE.

ČETRI PRIZOR. ¹ Ženinova mati je sprejemala nevesto z gorečo plamenico v veži ter je spremljala po svatbi novoporočenca v njuno sobo.

PETI PRIZOR. ¹ Desem vsebuje same mrzle refleksije. Menda jih je pesnik vpostavljal namenoma baš za ono sceno, kjer je afekt gledalcev na višku. Shakespeare bi bil uvedel humoristično sceno.

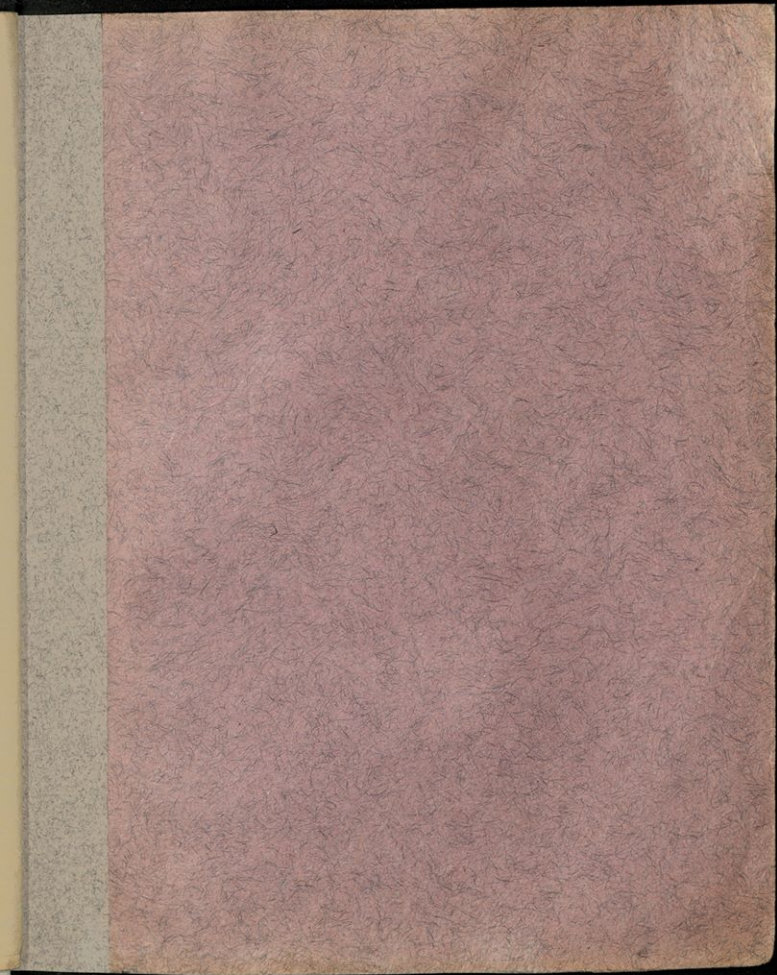
ŠESTI PRIZOR. ¹ Pana, Hekato in druge bogove so smatrali za povzročitelje hipne blaznosti.

² Dolgostna mera okrog 192 metrov.

PETO DEJANJE.

TRETJI PRIZOR. ¹ Na korinthskega gradu je bilo svetišče Here Akraje.

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

GS

0 701 984

201011837

COBISS ◊